

RECOMANDĂRI PRIVIND PEISAJUL ISTORIC URBAN

PREAMBUL

Având în vedere că în zonele istorice urbane există reprezentările cele mai numeroase și diverse ale patrimoniului nostru cultural comun, construit de-a lungul generațiilor și care constituie o mărturie esențială a eforturilor și aspirațiilor umanității în spațiu și timp,

Luând, de asemenea, în considerare faptul că patrimoniul urban are pentru umanitate o valoare socială, culturală și economică, definită prin stratificarea istorică a valorilor care au fost create pe baza culturilor succesive existente și prin acumularea de tradiții și experiențe, recunoscute ca atare prin diversitatea lor,

Având în vedere și că procesul de urbanizare se dezvoltă în proporții fără precedent în istoria umanității și că, la nivel mondial, acest fapt antrenează schimbări și dezvoltări socio-economice, care trebuie controlate și exploatate la nivel local, național, regional și internațional,

Recunoscând natura dinamică a orașelor locuite,

Semnalând, totuși, faptul că dezvoltarea rapidă și adesea necontrolată transformă zonele urbane și vecinătățile acestora, ceea ce poate cauza fragmentarea și deteriorarea patrimoniului urban, având un impact major asupra valorilor comunitare, la nivel mondial,

Având, prin urmare, în vedere faptul că, pentru a sprijini protecția patrimoniului natural și cultural, trebuie să se pună un accent deosebit pe integrarea managementului conservării zonelor urbane istorice și a strategiilor de sistematizare în procesele de

dezvoltare locală și sistematizare urbană, precum dezvoltarea arhitecturii contemporane și a infrastructurii, pentru care politicile în domeniul peisajului ar putea ajuta la menținerea identității urbane,

Având în vedere că principiul dezvoltării durabile asigură conservarea resurselor existente, protejarea activă a patrimoniului urban și că procesul de gestionare durabilă a acestora este o condiție *sine qua non* a dezvoltării,

Reamintind că, în ceea ce privește conservarea zonelor istorice¹, există numeroase documente care reglementează standarde, inclusiv convenții, recomandări și reglementări, toate fiind în vigoare,

Semnalând, în același timp, că datorită modificărilor demografice, a liberalizării și descentralizării pieței mondiale, a dezvoltării turismului de masă, a exploatarea de piață a patrimoniului și a schimbărilor climatice, condițiile s-au schimbat, iar orașele sunt supuse presiunilor și provocărilor procesului de dezvoltare care nu existau la momentul adoptării ultimei Recomandări a UNESCO cu privire la zonele istorice, din anul 1976 (*i.e.* Recomandarea privind păstrarea și rolul contemporan al zonelor istorice).

Semnalând, de asemenea, evoluția conceptelor de cultură și patrimoniu și a abordărilor cu privire la managementul acestora, pe baza acțiunii combinate a inițiativelor locale și a

¹ În special, Convenția UNESCO din 1972 referitoare la *Protecția Patrimoniului Natural și Cultural Mondial*, Convenția UNESCO din 2005 referitoare la *Protecția și Promovarea Diversității Expresiilor Culturale*, Recomandarea UNESCO din 1962 referitoare la *Păstrarea Frumuseții și a Caracterului Peisajelor și Siturilor*, Recomandarea UNESCO din 1968 referitoare la *Protecția bunurilor culturale în pericol datorită lucrărilor publice sau private*, Recomandarea UNESCO din 1972 referitoare la *Protecția, la nivel național, a patrimoniului cultural și național*, Recomandarea UNESCO din 1976 referitoare la *Păstrarea și rolul contemporan al așezărilor istorice*, *Carta internațională ICOMOS din 1964 pentru Conservarea și restaurarea monumentelor* (Carta Veneția), *Carta internațională ICOMOS din 1982 pentru grădini istorice* (Carta Florența) și *Carta internațională ICOMOS din 1987 privind Conservarea orașelor istorice și a zonelor urbane* (Carta Washington), *Declarația ICOMOS din 2005 de la Xi'an*, precum și *Memorandumul de la Viena*, din 2005.

deciziilor reuniunilor internaționale², care au fost utile în orientarea politicilor și a practicilor la nivel mondial,

Dorind suplimentarea și extinderea aplicării standardelor și principiilor stipulate de instrumentele internaționale existente,

Cunoscând propunerile referitoare la peisajul istoric urban ca metodă de abordare a politicilor în domeniul conservării patrimoniului urban, care figurează pe Agenda sesiunii ca punctul 8.1,

Luându-se decizia, la cea de-a treizecișicincea sesiune, ca această problemă să fie abordată printr-o Recomandare adresată Statelor Membre,

Adoptă prezenta Recomandare. Conferința Generală recomandă Statelor Membre să adopte cadrul instituțional legislativ și măsurile aferente în scopul aplicării principiilor și normelor stabilite în această Recomandare, în teritoriile care se află sub jurisdicția lor.

Conferința Generală recomandă Statelor Membre să facă cunoscută această Recomandare autorităților locale, naționale și regionale, precum și instituțiilor, serviciilor, organismelor și asociațiilor implicate în protejarea, conservarea și managementul zonelor istorice urbane și a zonelor geografice extinse ale acestora.

² În special, *Conferința mondială privind politicile culturale din Mexico City*, 1982, *Reuniunea de la Nara privind autenticitatea*, 1994, *Summit-ul Comisiei mondiale de cultură și dezvoltare*, 1995, *Conferința Habitat II de la Istanbul*, 1996, cu ratificarea Agendei 21, *Conferința interguvernamentală UNESCO privind politicile culturale de dezvoltare de la Stockholm*, 1998, *Conferința Banca Mondială-UNESCO privind cultura în dezvoltarea durabilă – investiții în patrimoniul natural și cultural*, 1998, *Conferința internațională de la Viena privind patrimoniul mondial și arhitectura contemporană*, 2005, *Adunarea generală ICOMOS privind amplasarea monumentelor și siturilor în Xi'an*, 2005 și *Adunarea generală ICOMOS privind păstrarea spiritului locului în Québec*, 2008.

INTRODUCERE

1. În prezent, asistăm la cea mai mare migrație umană din istorie. Mai mult de jumătate din populația lumii trăiește în zone urbane. Zonele urbane își intensifică rolul de surse importante de dezvoltare și centre de inovație și creativitate, oferind oportunități de angajare și educație și răspunzând necesităților și aspirațiilor crescânde ale cetățenilor.

2. Cu toate acestea, urbanizarea rapidă și necontrolată poate avea adesea, ca rezultat, fragmentări sociale și spațiale, precum și o deteriorare drastică a calității mediului urban și a zonelor rurale adiacente. În mod evident, aceasta se datorează densității excesive a construcțiilor, existenței clădirilor standardizate și monotone, pierderii spațiului și facilităților publice, infrastructurii inadecvate, sărăciei epuizante, izolării sociale și unui risc crescut de dezastre datorate climei.

3. Patrimoniul urban, în care sunt incluse și componentele sale tangibile și intangibile, constituie o resursă esențială de sporire a capacității de populare a zonelor urbane, impulsionând dezvoltarea economică și coeziunea socială, într-un mediu global schimbător. Deoarece viitorul umanității depinde de sistematizarea și gestionarea eficientă a resurselor, conservarea a devenit o strategie care are ca scop realizarea unui echilibru, pe baze durabile, între dezvoltarea urbană și calitatea vieții.

4. În ultima jumătate de secol, conservarea patrimoniului urban a devenit un sector important al politicilor publice, la scară mondială. Este o reacție la nevoia de a conserva valorile comune și de a beneficia de moștenirea istorică. Totuși, deplasarea accentului de la monumentele arhitecturale ca atare spre o recunoaștere mai largă a importanței proceselor sociale, culturale și economice în procesul de conservare a valorilor urbane, trebuie să se armonizeze cu tendința de adaptare a politicilor existente și de creare a unor instrumente noi de abordare a acestei viziuni.

5. Această Recomandare se referă la necesitatea de a integra și de a dezvolta mai bine strategiile de conservare a patrimoniului în cadrul obiectivelor globale de dezvoltare

durabilă, în vederea susținerii acțiunilor publice și private, care au ca scop păstrarea și îmbunătățirea calității mediului uman. Ea propune o politică de abordare a peisajului menită să identifice, să conserve și să asigure gestionarea zonelor istorice, în cadrul zonelor urbane mai extinse, pe baza inter-relaționării dintre formele fizice, organizarea și conectarea spațială, caracteristicile naturale și vecinătățile acestora, precum și valorile sociale, culturale și economice.

6. Această abordare se referă la preocupările strategice, de guvernare și management, incluzând o varietate de părți interesate, cu participarea unor actori publici și privați locali, naționali, regionali și internaționali, implicați în procesele de dezvoltare urbană.

7. Această Recomandare are la bază patru Recomandări anterioare ale UNESCO privind conservarea patrimoniului, recunoscând importanța și valabilitatea conceptelor și principiilor din istoria și practica conservării. În plus, convențiile și reglementările conservării moderne abordează numeroasele dimensiuni ale patrimoniului natural și cultural, reprezentând fundamentul pentru această Recomandare.

I. DEFINIȚIE

8. Peisajul istoric urban este zona urbană rezultată din sedimentarea istorică a valorilor și caracteristicilor naturale, care depășește noțiunea de „centru istoric” sau „ansamblu”, incluzând un context urban mai larg, care cuprinde și vecinătatea sa geografică.

9. Acest context mai larg include topografia, geomorfologia, hidrologia și caracteristicile naturale ale așezării; mediul construit al acesteia, atât cel istoric, cât și cel contemporan; infrastructura subterană și supaterană, spațiile deschise și grădinile, modelele de folosință a terenului și organizarea spațială, relațiile perceptuale și vizuale, precum și alte elemente ale structurii urbane. De asemenea, cuprinde practici și valori sociale și culturale, procese economice și dimensiunile intangibile ale patrimoniului, în corelație cu diversitatea și identitatea.

10. Această definiție furnizează fundamentul pentru o abordare comprehensivă și integrată, necesară pentru identificarea, evaluarea, conservarea și managementul peisajelor istorice urbane în cadrul dezvoltării durabile globale.

11. Politicile de abordare a peisajului istoric urban au ca scop păstrarea calității mediului uman, intensificând folosirea productivă și durabilă a spațiilor, recunoscând, în același timp, caracterul dinamic al acestora și promovând diversitatea socială și funcțională. Această abordare integrează obiectivele conservării patrimoniului urban și pe cele ale dezvoltării economice și sociale. Ea își are sursa în crearea unei relații durabile echilibrate între mediul urban și cel natural, între necesitățile generațiilor prezente și viitoare și moștenirea trecutului.

12. Politicile de abordare a peisajului istoric urban subliniază că diversitatea culturală și creativitatea sunt valori esențiale ale dezvoltării sociale și economice umane, furnizând mijloacele de gestionare a transformărilor fizice și sociale și de asigurare a integrării armonioase a intervențiilor contemporane în patrimoniul existent într-o așezare istorică, cu respectarea contextelor regionale.

13. Politicile în domeniul peisajului istoric urban se inspiră din tradițiile și percepțiile comunităților locale, respectând, în același timp, valorile comunităților naționale și internaționale.

II. PROVOCĂRI ȘI OPORTUNITĂȚI PENTRU PEISAJUL ISTORIC URBAN

14. Recomandările UNESCO existente recunosc rolul important al zonelor istorice în societățile moderne. De asemenea, ele identifică o serie de pericole specifice privind conservarea zonelor istorice, furnizând principiile, politicile și orientările necesare pentru a face față unor astfel de provocări.

15. Abordarea peisajului istoric urban reflectă faptul că disciplina și practica conservării patrimoniului urban au evoluat semnificativ în ultimele decenii, permițând celor care stabilesc politicile, precum și managerilor, să se ocupe mai eficient de noile provocări și oportunități. Aceste politici în domeniul peisajului istoric urban ajută comunitățile în eforturile lor de dezvoltare și adaptare, menținând, în același timp, caracteristicile și valorile legate de istoria și de memoria lor colectivă, precum și de mediu.

16. În ultimele decenii, datorită creșterii importante a populației mondiale urbane, a proporțiilor și vitezei de dezvoltare și a schimbărilor economice, în numeroase regiuni ale lumii, așezările urbane și zonele istorice ale acestora au devenit centre și motoare ale creșterii economice și și-au asumat un rol nou în viața socială și culturală. Ca urmare, ele au devenit obiectul unor presiuni noi, care cuprind:

Urbanizarea și globalizarea

17. Dezvoltarea urbană transformă esența multor zone istorice urbane. Procesele globale au un impact major asupra valorilor atribuite de comunități zonelor urbane, asupra vecinătăților lor, precum și asupra percepțiilor și realităților locuitorilor și utilizatorilor. Pe de o parte, urbanizarea furnizează oportunități economice, sociale și culturale, care pot spori calitatea vieții și caracterul tradițional al zonelor urbane. Pe de altă parte, schimbările privind densitatea și creșterea urbană, care nu sunt ținute sub control, pot submina sentimentul de apartenență la un spațiu, integritatea dezvoltării urbane, precum și identitatea comunităților. Unele zone istorice urbane își pierd funcționalitatea, rolul tradițional și comunitățile. Politica în domeniul peisajului istoric urban poate ajuta la administrarea și diminuarea unor astfel de consecințe.

Dezvoltarea

18. Numeroase procese economice oferă modalități și mijloace de diminuare a sărăciei din mediul urban și de promovare a dezvoltării umane și sociale. O disponibilitate mai

mare a inovațiilor, cum ar fi tehnologia informațiilor și sistematizarea, proiectarea și practicile durabile din domeniul construcțiilor, pot aduce îmbunătățiri zonelor urbane, sporind, astfel, calitatea vieții. Atunci când politicile în domeniul peisajului istoric urban sunt implementate corect, noi domenii, precum serviciile și turismul, devin inițiative importante din punct de vedere economic și pot contribui la bunăstarea comunităților, la conservarea zonelor istorice urbane și a moștenirii culturale ale acestora, asigurând, în același timp, diversitatea economică și socială și capacitatea rezidențială. Nevalorificarea acestor oportunități are ca rezultat crearea unor orașe care nu sunt durabile și viabile, tot așa cum implementarea inadecvată a acestora duce la distrugerea valorilor patrimoniale și la pierderi neînlocuibile pentru generațiile viitoare.

Mediul

19. Așezările umane s-au adaptat constant la schimbările climatice și ambientale, inclusiv la cele rezultate în urma dezastrelor. Totuși, intensitatea și viteza schimbărilor actuale devin provocări pentru mediul urban complex. Grijă pentru mediu, în special pentru consumul de apă și energie, necesită abordări și modele noi de viață urbană, bazate pe politici și practici ecologice raționale, care au ca scop dezvoltarea durabilității și a calității vieții urbane. În același timp, măsurile referitoare la aspectele menționate trebuie să aibă în vedere integrarea patrimoniului natural și cultural, considerat a fi resursă pentru dezvoltarea durabilă.

20. Zonele urbane istorice pot suferi modificări, ca urmare a unor dezastre neașteptate sau a unor conflicte armate. Acestea pot fi de scurtă durată, însă pot avea consecințe pe termen lung. Politica în domeniul peisajului istoric urban poate contribui la administrarea și diminuarea unor astfel de consecințe.

III. POLITICI

21. Politicile moderne de conservare urbană, așa cum sunt reflectate în recomandările și documentele internaționale existente, au creat premisele pentru dezvoltarea zonelor istorice urbane. În același timp, provocările prezente și viitoare reclamă definirea și implementarea unei noi generații de politici publice, care să identifice și să protejeze patrimoniul istoric și să echilibreze valorile culturale și naționale din mediile urbane.

22. Conservarea peisajului urban trebuie să se integreze în politicile și practicile generale de sistematizare și în cele referitoare la contextul urban extins. Acestea trebuie să asigure mecanisme echilibrate de conservare și durabilitate, pe termen scurt și lung. O atenție deosebită trebuie acordată armonizării dintre integrarea peisajului istoric urban și lucrările contemporane. În mod special, responsabilitățile diverselor părți implicate sunt următoarele:

a) Statele Membre trebuie să integreze strategiile de conservare a patrimoniului în politicile și planurile de dezvoltare naționale, pe baza politicilor în domeniul peisajului istoric urban. În acest cadru, autoritățile locale trebuie să pregătească planuri de dezvoltare urbană, luând în considerare calitățile zonei, inclusiv peisajul și alte valori patrimoniale, împreună cu caracteristicile asociate.

b) Factorii implicați, publici și privați, trebuie să coopereze *inter alia* pe bază de parteneriate, pentru a asigura implementarea, cu succes, a politicii în domeniul peisajului istoric urban.

c) Organizațiile internaționale implicate în procesele de dezvoltare durabilă trebuie să integreze concepțiile referitoare la peisajul istoric urban în strategiile, planurile și activitățile lor.

d) Organizațiile naționale și internaționale non-guvernamentale trebuie să participe la dezvoltarea și diseminarea celor mai bune metode și practici, în vederea implementării politicii în domeniul peisajului istoric urban.

23. Toate nivelurile de guvernământ – locale, naționale/federale, regionale – conștiente de responsabilitatea pe care o au, trebuie să contribuie la definirea, evaluarea, elaborarea și implementarea politicilor în domeniul peisajului istoric urban. Aceste politici trebuie să aibă la bază o abordare participativă a tuturor părților interesate și să fie coordonate din punct de vedere instituțional și sectorial.

IV. METODE

24. Politicile în domeniul peisajului istoric urban presupun aplicarea unor metode tradiționale și inovatoare adaptate contextelor locale. Unele dintre aceste metode, care trebuie să se dezvolte ca parte a procesului de implicare a diverșilor factori, ar putea să cuprindă:

a) **Metode de angajare civică**, care trebuie să includă o varietate de factori implicați, împuterniciți să identifice valori-cheie în zonele urbane, să dezvolte viziuni care să reflecte diversitatea lor, să stabilească obiective și să convină asupra unor măsuri capabile să salveze patrimoniul acestora, promovând, în același timp, dezvoltarea durabilă. Aceste metode, care fac parte integrantă din dinamica guvernării urbane, trebuie să faciliteze dialogul intercultural și trebuie să se bazeze pe informații obținute de la comunități referitoare la istoria, tradițiile, valorile, necesitățile și aspirațiile lor, facilitând medierea și negocierea între interese și grupuri conflictuale.

b) **Cunoștințe și metode de planificare urbană**, care trebuie să ajute la protejarea integrității și autenticității caracteristicilor peisajului urban. De asemenea, acestea trebuie să ajute la recunoașterea importanței culturale și a diversității, furnizând metodele de monitorizare și gestionare a schimbărilor care apar, în vederea îmbunătățirii calității vieții și a spațiului urban. Aceste metode trebuie să aibă la bază documentația corespunzătoare și să ajute la identificarea caracteristicilor naturale și culturale. Evaluarea impactului patrimoniului, al celui social și de mediu trebuie să fie folosită pentru a susține și facilita procesele de luare a deciziilor în cadrul unei dezvoltări durabile.

c) **Sisteme de reglementare**, care trebuie să reflecte condițiile locale și pot include măsuri legislative și de reglementare, având ca scop conservarea și gestionarea caracteristicilor tangibile și intangibile ale peisajului urban, incluzând valorile sociale, ambientale și culturale ale acestora. Sistemele tradiționale și convenționale trebuie să fie recunoscute și consolidate, dacă acest lucru este necesar.

d) **Metode financiare**, având ca scop construirea capacităților și susținerea dezvoltării inovatoare, care să genereze venituri, cu rădăcini în tradiție. În paralel cu fondurile guvernamentale și globale de la agențiile internaționale, metodele financiare trebuie să fie folosite în mod eficient pentru a atrage investiții la nivel local. Micro-creditele și alte mijloace de finanțare flexibile pentru susținerea inițiativelor întreprinzătorilor locali, precum și o varietate de modele de parteneriat sunt, de asemenea, esențiale pentru a face durabile, din punct de vedere financiar, politicile în domeniul peisajului istoric urban.

V. CONSTRUIREA DE CAPACITĂȚI, CERCETAREA, INFORMAREA ȘI COMUNICAREA

25. Construirea de capacități trebuie să implice principalele părți interesate: comunitățile, factorii de decizie, profesioniștii în domeniu și managerii și are ca scop stimularea înțelegerii politicilor în domeniul peisajului istoric urban, precum și implementarea acestora. Construirea de capacități eficiente se bazează pe colaborarea activă dintre principalii factori interesați și are ca scop adaptarea implementării Recomandării la contextele regionale, în vederea definirii și îmbunătățirii strategiilor și obiectivelor locale, a liniilor de acțiune și a schemelor de mobilizare a resurselor.

26. Cercetarea trebuie să aibă în vedere structura complexă a așezărilor urbane, în vederea identificării valorilor, a înțelegerii semnificației acestora și a politicilor în domeniul peisajului istoric urban de către comunități și trebuie să se bazeze pe cooperarea la nivel local, național, regional și internațional. Este esențial să existe o informare completă asupra situației zonelor urbane și a evoluției acestora, în scopul evaluării

propunerilor de schimbare, a îmbunătățirii capacității și a procedurilor de conservare și administrare.

27. Încurajarea folosirii tehnologiilor de documentare și comunicare pentru a se asigura informarea, înțelegerea și prezentarea structurii complexe a zonelor urbane și a componentelor constitutive ale acestora. Colectarea și analizarea acestor date reprezintă o parte esențială a documentării asupra zonelor urbane. De o deosebită importanță este comunicarea cu toate sectoarele societății, inclusiv la nivelul tineretului și al tuturor grupurilor nereprezentate, cu scopul încurajării participării acestora.

VI. COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ

Statele Membre și organizațiile internaționale guvernamentale și non-guvernamentale trebuie să faciliteze înțelegerea publică și implicarea în implementarea politicilor în domeniul peisajului istoric urban, prin răspândirea celor mai bune practici și învățăminte obținute în diverse regiuni ale lumii, cu scopul de a consolida rețeaua de diseminare a informațiilor și construcția de capacități.

29. Statele Membre trebuie să promoveze cooperarea multilaterală între autoritățile locale.

30. Reprezentanțele Statelor Membre implicate în dezvoltarea și cooperarea multilaterală, organizațiile și fundațiile non-guvernamentale trebuie să fie încurajate să dezvolte metodologii care să ia în considerare politicile în domeniul peisajului istoric urban și să le integreze armonios în programele de asistență ale acestora și în proiectele referitoare la zonele urbane.